



Житомирський
національний
агрокоопічний
університет

Organic
Milk



Bem University
of Applied Sciences



Hochschule für
Technik und Wirtschaft
Dresden
University of Applied
Sciences



ПОЛІСНЯ
ОРГАНІК



ФЕДЕРАЦІЯ
ОРГАНІЧНОГО РУХУ
УКРАЇНИ



ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський національний агроекологічний університет
Федерація органічного руху України
Поліський центр органічного виробництва
«Полісся Органік»**

**ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО
І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА**

**Житомир
2018**

УДК 338.439.02

ББК 65.32:333П

О-64

Редакційна колегія:

- Олег Скидан – д. е. н., професор, Житомирський національний агроекологічний університет;
- Юлюс Раманаускас – Prof. habil. dr., Клайпедський університет (Литва);
- Людмила Романчук – д. с.-г. н., професор, Житомирський національний агроекологічний університет;
- Анатолій Бойко – д.б.н., професор, академік НААН України, Інститут агроекології і природокористування НААН України;
- Василь Кочурко – д. с.-г. н., професор, Барановицький державний університет (Білорусь)
- О-64 Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Видавець О. О. Євенок, 2018. – 607 с.
- О-64 Органическое производство и продовольственная безопасность. – Житомир: Издатель А. А. Евенок, 2018. – 607 с.
- ISBN 978-966-8706-99-8

До збірника увійшли матеріали доповідей учасників VI Міжнародної науково-практичної конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека». Висвітлено результати наукових досліджень та практичний досвід щодо вирішення актуальних проблем розвитку органічного виробництва.

Друк даної публікації підтримано в рамках німецько-українського проекту «Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства» (2016-2019), що впроваджується компаніями AFC Consultants International GmbH (Бонн, Німеччина) та IAK Agrar Consulting GmbH (Лейпціг, Німеччина) за підтримки Федерального міністерства продовольства та сільського господарства Німеччини.

Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

Зміст даної книги є виключно відповідальністю авторів та видавця і ні за яких обставин не може розглядатись як офіційна позиція Федерального Міністерства продовольства та сільського господарства Німеччини, AFC Consultants International GmbH та IAK Agrar Consulting GmbH.

Передрук, тиражування, розповсюдження інформації без письмового дозволу Житомирського національного агроекологічного університету забороняється.

УДК 338.439.02

ББК 65.32:333П

ISBN 978-966-8706-99-8

© Житомирський національний агроекологічний університет, 2018
© О. О. Євенок, видання, 2018



«Німецько-українська співпраця в галузі органічного землеробства»

ДОНОР: Федеральне Міністерство продовольства та сільського господарства Німеччини

БЕНЕФІЦІАР: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство освіти і науки України

ТЕРМІН РЕАЛІЗАЦІЇ: 22.06.2016 – 21.06.2019

ВИКОНАВЦІ: Проект впроваджується компаніями "AFC Consultants International" та "IAK Agrar Consulting GmbH"

Цілі проекту і сфери діяльності:

Мета проекту полягає у сприянні розвитку органічного сільського господарства в Україні через покращення підготовки і підвищення кваліфікації фахівців і керівників підприємств. Завдяки підвищенню кваліфікації та консультиванню надаються фахові знання і створюються необхідні структури, які протягом тривалого часу будуть забезпечувати якість органічних продуктів. При цьому розглядаються як технічні аспекти сільськогосподарського виробництва, так і тема сертифікації.

Поряд з подальшим розвитком змісту підготовки і підвищення кваліфікації необхідно також покращувати методи навчання і консультивання. Тісна співпраця між проектом, сільськогосподарськими підприємствами, а також університетами і аграрними коледжами сприятиме практично-орієнтованій передачі знань. Практичне спрямування і можливість безпосереднього застосування змісту навчання знаходяться в центрі уваги як на заняттях з підвищення кваліфікації викладачів, так і на тренінгах і консультиціях для підприємств.

Для подальшого розвитку державної системи контролю за підтримки проекту відбуваються тренінги і майстерні зі співробітниками державних установ. При цьому проект використовує досвід розвитку органічного сектора в Німеччині.

Цільові групи:

- Зацікавлені органічні підприємства, які хочуть поглибити свої фахові знання у сферах виробництва і продажу
- Викладачі аграрних коледжів і сільськогосподарських університетів, які займаються вивченням, викладанням і дослідженням в галузі органічного сільського господарства
- Співробітники управлінь агропромислового розвитку обласних та районних державних адміністрацій
- Співробітники Міністерства аграрної політики та продовольства України, а також інших державних установ
- Консультанти і тренери, які вже працюють приватними постачальниками послуг





Поліський центр органічного виробництва “Полісся Органік” є багатофункціональним центром регіонального розвитку, унікальність якого полягає у тому, що центр формується на базі Житомирського національного агроекологічного університету – єдиного аграрного вищого навчального закладу на території Полісся та єдиного в Україні аграрного вищого навчального закладу екологічного спрямування.

Поліський центр органічного виробництва об'єднує зусилля наукових, освітніх установ, виробничих підприємств, розміщених в Поліському регіоні, з метою забезпечення на якісно новій основі розвитку органічного виробництва. Діяльність центру розповсюджується на Волинську, Житомирську, Рівненську та Чернігівську області.

Метою діяльності центру є стимулювання розвитку органічного виробництва в регіоні та сприяння на цій основі реалізації завдань щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій, відтворення родючості ґрунтів, забезпечення споживчого ринку якісною продукцією, поліпшення іміджу регіону, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Філософія центру: змінювати життя людей, територій та держави, мотивуючи та навчаючи робити усвідомлений вибір на користь здорового способу життя у гармонії з природою. В основі філософії центру “Полісся Органік” покладено паритет інтересів особистості, суспільства й держави. Сучасне екологічно відповідальне виробництво агрохарчових продуктів є підґрунтям соціально-економічного розвитку країни та добробуту громадян.

2. Шубравська Е. В. Развитие альтернативного сельского хозяйства в Украине [Текст] / Е.В. Шубравська // Никоновские чтения. – №13. – 2008. – С. 554–556.

3. Грибоедова, И. А. Аграрный сектор национальной экономики Беларуси [Текст] / И. А. Грибоедова. – Минск: Юнилан, 2013. – 240 с.

4. Кривенко Н. Органічна продукція на світовому аграрному ринку http://econf.at.ua/publ/konferencija_2016_03_24_25/ sekcija_3_ekonomika_i_prirodokoristuvannja/organichna_produkcija_na_svitovomu_agrarnomu_rinku/41-1-0-903.

5. Хасанова С. А. Современные тенденции развития органического производства сельскохозяйственной продукции. Опыт Германии [Текст] / С. А. Хасанова // Научный журнал КубГАУ. – 2015. №106 (02). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2015/02/pdf/028.pdf> (дата звернення 21.03.2016 р.).

6. Постанова Ради (ЄС) № 834/2007 від 28.06.2007 про органічне виробництво та маркування органічної продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://organicstandard.com.ua/files/standards/ua/ec/EU%20Reg_834_2007%20Organic%20Production_UA.pdf

7. Кіщук, С. Розвиток органічного землеробства в Україні та у світі / С. Кіщук, В. Громитко, В. Яворів // Техніка і технології АПК. – 2013. – № 7. – С. 44–46.

ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОРТІВ ЛЮПИНУ БІЛОГО І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО

Г. В. Панцирева к. с.-г. н., асистент кафедри
Вінницький національний аграрний університет

Люпин – надзвичайно важлива культура у сучасному аграрному виробництві України та світу. Прогресуюча динаміка збільшення вирощування люпину, в тому числі і білого зумовлена високою цінністю насіння і властивістю зв'язувати азот з повітря. Також дана культура має важливе агротехнічне значення. За вегетацію культура здатна накопичувати в ґрунті до 100–120 кг/га азоту в перерахунку на діючу речовину. Тому, люпин білий є добрим попередником для послідуєчих культур сівозміни. Рослини люпину білого відрізняється скоростиглістю, швидкими темпами росту, високою зерною продуктивністю. За амінокислотним складом та біологічною повноцінністю білок люпину

близький до білка сої [1]. Біологічні особливості люпину білого та наявність відповідних агрокліматичних ресурсів обумовлюють перспективу збільшення посівних площ цієї зернобобової культури в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах України [2].

В Україні проводиться робота з селекції сортів люпину Національним науковим центром «Інституту землеробства» НААН. Поряд з підвищенням кормової і насіннєвої продуктивності, в напрямку збільшення є завдання стійкості до абіотичних стресів кислотності, посухи – і солестійкості, ґрунтового перезволоження та стійкості біотичних факторів – шкідників, збудників хвороб і фітоценотичного середовища [3].

Покращання адаптивних властивостей сортів досягається за рахунок якісного використання внутрішньовидового потенціалу, розширення видового складу кормових рослин, підвищення їх симбіозу з бульбочковими бактеріями.

Створені Національним науковим центром «Інституту землеробства» НААН сорти люпину рекомендовані для вирощування як в зоні Лісостепу, так і Поліссі. Асортимент люпинів становить, на сьогоднішній день, 23 сорти, зокрема 11 – білого, 7 – жовтого та 5 – вузьколистого люпину.

У Державному реєстрі сортів рослин України наявні наступні сорти люпину білого селекції ННЦ «Інститут землеробства НААН»: Борки, Володимир, Вересневий, Гарант, Туман, Серпневий, Дієта, Либідь, Макарівський, Щедрий 50 та Чабанський.

За тривалістю вегетаційного періоду всі сорти люпину білого розподіляються на три групи: скоростиглі, ранньостиглі та середньостиглі. При цьому, найбільше сортів середньостиглих (5 сортів). Напрямом використання сортів люпину білого є універсальний (кормовий, харчовий) для збалансованості за амінокислотним складом білків рослинного походження в раціоні людей і тварин [4].

Перспективним є використання створених в Національному науковому центрі «Інституту землеробства» НААН сортів люпину білого Вересневий та Макарівський з покращеною зерновою продуктивністю та кормовою цінністю.

Оригігатор досліджуваних сортів люпину білого дає їм таку характеристику.

Люпин білий сорт Вересневий. Заявник: Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН». Зона поширення – Лісостеп, Полісся. Сорт – стійкий до хвороб, толерантний до антракнозу (створений методом гібридизації лінії 170, яка характеризується польовою стійкістю до антракнозу із сортом Піщевої з подальшим поліпшуючим індивідуальним доббором за рядом господарськоцінних

ознак і стійкістю до антракнозу). Сорт відноситься до групи середньостиглих, волого – і світлолюбивий, стійкий до весняних приморозків.

Люпин білий сорт Макарівський. Заявник: Інститут сільського господарства Полісся НААН. Зона поширення – Лісостеп, Полісся. Ураженість фузаріозом не перевищувала 2–3 %, ураження антракнозом за останні роки не виявлено. Сорт відноситься до групи ранньостиглих, стійкий до весняних приморозків, посухостійкий, стійкий до вилягання і осипання зерна, придатний до механізованого збирання [5].

Тривалість вегетаційного періоду у сортів Вересневий та Макарівський становила відповідно 116 та 108 днів. Максимальний рівень врожайності становив на ділянках сорту Вересневий – 3,61 т/га. Найменший показник врожайності – 3,23 т/га одержано на ділянках сорту Макарівський.

Порівняння господарсько-біологічних особливостей сортів люпину білого, що були виявлені під час дослідження повністю співпадають з характеристиками, що були заявлені оригіноматором.

Висновки. Проведені дослідження показали, що на величину врожаю зерна люпину білого в значній мірі впливає вибір сорту. Так, максимальний показник рівня врожайності одержано на рослинах люпину білого сорту Вересневий та становив 3,61 т/га. Впровадження у виробництво нових кормових сортів люпину дозволить поповнити дефіцит рослинного білка в раціонах тварин і разом з тим підвищити родючість ґрунту, покращити його фізичний, хімічний і фітосанітарний стан.

Список літератури

1. Мазур В. А. Вплив технологічних прийомів вирощування на урожайність і якість зерна люпину білого в умовах правобережного Лісостепу / В. А. Мазур, Г. В. Панцирева // Збірник наукових праць. – ВНАУ. – 2017. – Вип. 7. (Том 1). С.27–36.
2. Біологічний азот / [В. П. Патика, С. Я. Коць, В. В. Волкогон та ін.]; За ред. В. П. Патики. – К.: Світ, 2003. – 424 с.
3. Петриченко В. Ф. Наукові основи сталого розвитку кормовиробництва / В. Ф. Петриченко // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 3. – спецвипуск. – С. 72 – 74.
4. Панцирева Г. В. Дослідження сортових ресурсів люпину білого (LUPINUS ALBUS L.) в Україні / Г. В. Панцирева // Збірник наукових праць. –ВНАУ. – 2016. – №4. – 88 с.
5. Каталог сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2015 рік (витяг). 20015. – С. 191–192.

| | |
|---|-----|
| <i>Шпак Г. М.</i> Кооперація як важливий етап розвитку органічного ринку..... | 158 |
| <i>Кільницька О. С., Кравчук Н. І.</i> Оцінка витрат на продовольчі товари та споживча поведінка українських домогосподарств..... | 163 |
| <i>Городиська І. М., Терновий Ю. В., Чуб А. О.</i> Роль біологічних препаратів у органічному землеробстві..... | 168 |
| <i>Панцирева Г. В.</i> Генетичний потенціал сортів люпину білого і його реалізація у сільськогосподарське виробництво..... | 173 |
| <i>Чайкін О. В., Пазич В. М.</i> Оцінка рівня екологічності продовольчих товарів з позиції екологічно сертифікованого виробництва..... | 176 |
| <i>Плотнікова М. Ф.</i> Модель каналів реалізації органічної продукції в умовах децентралізації владних повноважень..... | 179 |
| <i>Соколова А. О., Поліщук М. О., Пахольчук В. Д.</i> Необхідність та особливості органічного виробництва картоплі... | 184 |
| <i>Кірсева Е. А.</i> Вплив конвергенції на розвиток ринку органічної продукції України..... | 189 |
| <i>Ключевич М. М, Гриценко, О. Ю., Мельничук А. О., Савчук О. І.</i> Посівні якості насіння жита озимого залежно від обробки біологічними препаратами..... | 192 |
| <i>Ємець Л. В., Сорочинська С. П.</i> Визначення ролі філологічних дисциплін в освітній підготовці фахівців з органічного виробництва..... | 196 |
| <i>Ємець Б. В.</i> Ефективність використання автомобілів, які працюють на водопаливних емульсіях, в органічному виробництві..... | 200 |
| <i>Česna Jonas, Golub Gennadii, Kukharets Savelii</i> Modern Trends of Organic Production..... | 206 |
| <i>Сикало О. О., Сильчук О. І., Вигера С. М., Чернега Т. О.</i> Концепція формування і функціонування різновидностей фітосмуг при виробництві органічної фіто продукції..... | 208 |

Наукове видання

**ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО
І ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА**

Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Житомир 24-25 травня 2018 р.)

Редактор: Скидан О. В.
Технічна редакція: Устименко В. І.
Комп'ютерна верстка: Устименко В. І.
Обкладинка: Пазич В. М.

За додатковою інформацією
та з питань придбання книги звертатись за адресою:
Житомирський національний агроекологічний університет,
Старий бульвар, 7, м. Житомир, 10008

Віддруковано з готових оригінал-макетів

Підписано до друку 14.05.2018. Формат 60×84 1/16.
Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 30,85. Наклад 300. Зам. № ____.

Видавець О. О. Євенок
10014, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17-а
тел.: (0412) 422-106

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК № 3544 від 05.08.2009 р.*

Віддруковано ФОП О. О. Євенок
10014, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17-а
тел.: (0412) 422-106, e-mail: zt_druk@i.ua